

KIRJALLINEN KYSYMYS 289/2012 vp

Rikosten uhrien aseman parantaminen

Eduskunnan puhemiehelle

Väkivaltarikosten uhrin ja uhrin omaiset kokevat hyvin usein jäävänsä yksin. Yhteiskunnassamme painotetaan rikoksen tekijöiden parantamista yhteiskuntakelpoisiksi, mikä on toki erittäin tärkeää. Huomattavasti vähemmälle on kuitenkin jäänyt rikosten uhrien ja uhrien omaisten toipuminen sekä selviytyminen traagisista tapahtumista. Usein rikoksen uhriksi joutunut lähipiireineen kokee turvattomuuden tunnetta, pelkoa ja ahdistusta. Rikoksen uhrien todellisuudentaju voi hämärtä, ja rikoksen uhriksi joutunut saattaa syyttää tapahtumasta itseään tai omaa toimintaansa.

Väkivaltarikoksen uhrin ja hänen omaistensa on hyvin vaikea saada apua. Tarjolla on kestoituaan hyvin lyhytaikaista kriisiapua, mutta useat omaiset ja uhrin kokevat sen tulevan liian nopeasti ja olevan kestoituaan täysin riittämätöntä. Uurit ja lähipiiri tarvitsevat opastusta myös siinä, miten he voisivat tukea toisiaan. Pitkäaikaista ja suunnitelmallista apua, joka keskittyisi uhrin auttamiseen ja elämänhallintaan, ei ole saatavilla.

Väkivaltarikosten uurit ovat usein yksittäisten tapahtumien uhreja, mutta muun muassa viime vuosina sattuneet koulu- ja ostoskeskusammukset ja erilaiset perhetragedit ovat lisänneet paitsi apua tarvitsevien määrää, myös tarvetta tehdä uhrien auttamisen prosessista suunnitelmallisempaa ja ammattimaisempaa. Pääosin

Raha-automaattiyhdistyksen varoin toimiva ja vapaaehtoisuuteen perustuva rikosuhripäivystys tarjoaa tällä hetkellä puhelinapua ja oikeudellista apua sekä tukihenkilöitä. Huomionarvoista on, että myös rikosuhripäivystyksen asiakasmäärät ovat vuosittain nousseet kovaa vauhtia.

Rikosuhripalvelujen tiedotuksessa ja saataavuudessa on merkittäviä eroja eri maiden kesken. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuonna 2011 julkaiseman tutkimuksen mukaan vain noin 25 % rikoksen uhreista koki saaneensa poliisilta riittävästi tietoa tukipalveluista. Vastaava luku Ruotsissa oli 74 %. Samasta julkaisusta kävi ilmi, että suomalaisista vakavan rikoksen uhreista vain 6 % vastasi saaneensa haluamiaan palveluja. 23 Euroopan maan tutkimuksessa Suomi sijoittui häntäpäähän jättäen taakseen vain Portugalin, Kreikan, Espanjan, Turkin ja Unkarin.

Hallitusohjelmassa todetaan, että "sisäisen turvallisuuden ohjelman ydinsisällön tulee muodostua arjen näkökulmasta tärkeimpien turvallisuusongelmien ennaltaehkäisystä ja ratkaisemisesta." ja että "tärkeää on myös väkivallan nykyistä parempi torjuminen sekä rikosten uhrien tukipalvelujen kehittäminen." Uhreille tulisi luoda selvästi aiempaa paremmat edellytykset toipua tapahtumista ja jatkaa elämäänsä traagisten tapahtumien jälkeen.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Millä tavoin hallitusohjelmassa oleva kirjaus rikosten uhrien aseman paranta-

misesta tullaan toteuttamaan käytännössä ja

miten tukemisesta saadaan nykyistä pitkäjänteisempää ja ammattimaisempaa?

Helsingissä 13 päivänä huhtikuuta 2012

Pia Kauma /kok

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Pia Kauman /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 289/2012 vp:

Millä tavoin hallitusohjelmassa oleva kirjaus rikoksen uhrien aseman parantamisesta tullaan toteuttamaan käytännössä ja

miten tukemisesta saadaan nykyistä pitkäjänteisempää ja ammattimaisempaa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Hallitusohjelma sisältää kirjauksia uhrin tukipalvelujen kehittämisestä oikeusministeriön toimialalle kuuluvan kriminaalipolitiikan ja sisäasiainministeriön vastuulla olevan sisäisen turvallisuuden alueilla. Lisäksi ohjelmassa on sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan liittyviä sosiaali- ja terveystukipalveluja koskevia kirjauksia.

Sisäasiainministeriö käynnisti hallitusohjelman mukaisen kolmannen sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistelun valtioneuvoston päätöksellä 3.11.2011. Hankkeen asettamisen yhteydessä nimettiin kuusi asiantuntijaryhmää, joista yksi valmistelee ehdotukset rikoksen uhrin ohjaamiseksi palveluihin, rikoksen tekijän ohjaamiseksi avun piiriin sekä ehdotukset rikosuhripalvelujen saatavuuden varmistamiseksi koko maan alueella ottaen huomioon erityisryhmien, kuten iäkkäiden ja maahanmuuttajien tarpeet. Kaikki kolme vastuuministeriötä ovat edustettuina työryhmässä. Valmisteluhankkeen ja asiantuntijaryhmien toimikausi päättyy 2.5.2012, johon mennessä työryhmät luovuttavat ehdotuksensa sisäisen turvallisuuden ohjausryhmälle. Uhrien

tukipalveluja pohtineen työryhmän keskeiset esitykset muodostuvat palvelujen rahoituksen lisäämisestä, riskiryhmään kuuluvien rikoksentekijöiden ja erityisen haavoittuvien rikoksen uhrien ohjaamisesta palveluiden piiriin ja tällaisten palvelujen tarjonnan vahvistamisesta sekä rikoksen uhrien ja tekijöiden palveluihin ohjaamisen parantamisesta esitutkinnassa.

Tässä vaiheessa ei vielä ole tietoa ohjelman lopullisesta sisällöstä. Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän käsittelyn jälkeen ohjelma saatetaan valtioneuvoston hyväksyttäväksi periaatepäätöksenä. Periaatepäätös toimeenpannaan ministeriöiden johdolla. Mikäli toimenpiteet edellyttävät jatkovalmistelua, tämän toteuttaa ohjelmassa vastuutahoksi esitetty ministeriö tai virasto.

Rikoksentojunnan ja kriminaalipolitiikan osalta hallitusohjelmassa tavoitteena on Rikosuhripäivystyksen palvelujen turvaaminen sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaisesti ja kestävä rahoitusmallin selvittäminen. Kirjauksen käytännön toteutus edellyttää ensin sisäisen turvallisuuden ohjelman valmistumista.

Rikoksen uhrin aseman kehittäminen on 2000-luvulla tullut yhä merkittävämmäksi osaksi kriminaalipolitiikkaa. Viime vuosina on painotettu etenkin erityistä suojaa tarvitsevien uhrien asemaa, lähisuhdeväkivallan ja seksuaalirikollisuuden vähentämistä sekä uudelleen uhriksi joutumisen ja rikoksen uusimiskierteen katkaisua. Uhrien tarpeiden entistä parempi huomioon ottaminen käytännön oikeusprosessissa ja tukitoimissa on yksi keskeinen tavoite tässä kehittämissuunnassa, joka pohjautuu kansainvälisiin velvoitteisiin ja suosituksiin sekä tutkimustietoon. Rikoksen uhrin aseman parantaminen on oikeusvaltion kehittämistä koskeva ministeriöiden rajat ylittävä

merkittävä kokonaisuus, jossa on perusteltua pyrkiä oikeusministeriön hallinnonalaan laajempaan uhripolitiikkaan. Yhteistyötä ja yhteistä näkemystä edellyttävien uhripoliittisten kysymysten pitkäjänteisempää käsittelyä ja edistämistä varten oikeusministeriö perustaa tämän vuoden

aikana verkostotyyppisen toimielimen, jossa ovat edustettuina keskeiset toimijatahot. EU:ssa valmisteilla oleva direktiivi rikoksen uhrin oikeuksia, tukea ja suojelua koskevien vähimmäisvaatimusten vahvistamisesta (ns. uhridirektiivi) antaa osaltaan jatkotyölle suuntaa.

Helsingissä 4 päivänä toukokuuta 2012

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 289/2012 rd undertecknat av riksdagsledamot Pia Kauma /saml:

På vilket sätt kommer den i regeringsprogrammet inskrivna målsättningen om att förbättra brottsoffers ställning att förverkligas i praktiken och

på vilket sätt kan stödet till brottsoffer göras mer långsiktigt och professionellt?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Målsättningar som gäller utveckling av stöd-tjänster för brottsoffer har skrivits in i regeringsprogrammet avsnitt om kriminalpolitik, som hör till justitieministeriets verksamhetsområde, samt i avsnittet om den inre säkerheten, som hör till inrikesministeriets verksamhetsområde. I programmet ingår dessutom målsättningar som gäller social- och hälsovårdstjänsterna, som hör till social- och hälsovårdsministeriets verksamhetsområde.

Inrikesministeriet har i enlighet med regeringsprogrammet inlett beredningen av det tredje programmet för den inre säkerheten med stöd av statsrådets beslut av den 3 november 2011. I samband med tillsättandet av projektet utnämndes sex sakkunniggrupper. En av dessa grupper ska bereda förslag till hur brottsoffer kan styras till stöd-tjänsterna och hur gärningsmännen kan styras till att få hjälp samt till att trygga tillgången på stöd-tjänster för brottsoffer i hela landet med beaktande av grupper med särskilda behov, såsom äldre personer och invandrare. Alla tre ovan

nämnda ansvariga ministerier är företrädare i arbetsgruppen. Mandattiden för beredningsprojektet och sakkunniggrupperna går ut den 2 maj 2012 och före detta ska arbetsgrupperna överlämna sina förslag till styrgruppen för programmet för den inre säkerheten. De viktigaste förslagen av arbetsgruppen som diskuterat stöd-tjänsterna för brottsoffer gäller på vilket sätt finansieringen som riktas till stöd-tjänsterna kan ökas, hur gärningsmän som hör till riskgrupperna och särskilt utsatta offer kan styras till stöd-tjänsterna och hur tillgången på dessa tjänster kan stärkas samt på vilket sätt möjligheterna att styra brottsoffer och gärningsmän till dessa tjänster i samband med förundersökningen kan förbättras.

I detta skede vet vi inte vad programmets slutliga innehåll kommer att vara. Efter att programmet har behandlats i ministergruppen för den inre säkerheten ska det överlämnas till statsrådet för att godkännas som ett principbeslut. Ministerierna leder verkställigheten av principbeslutet. Om åtgärderna kräver vidare beredning fortsätts beredningen vid det ministerium eller den myndighet som föreslås ha ansvaret för frågan.

När det gäller brottsförebyggande och kriminalpolitik är målsättningen enligt regeringsprogrammet att trygga de tjänster som tillhandahålls av brottsofferjouren i enlighet med programmet för den inre säkerheten och att göra en utredning om en hållbar finansieringsmodell. För att denna målsättning ska kunna förverkligas i praktiken måste man vänta på att programmet för den inre säkerheten blir klart.

Utvecklingen av brottsoffers ställning har under 2000-talet fått en allt större betydelse inom kriminalpolitiken. Under de senaste åren har man i synnerhet betonat ställningen av särskilt utsatta offer, minskande av våld i nära relationer och

sexualbrott samt förebyggande av att man på nytt blir offer för brott och brytande av den onda cirkeln av återfall. Att offrets behov bättre än för närvarande beaktas i rättsprocessen och i stödåtgärderna är ett centralt mål i detta utvecklingsarbete, som baserar sig på internationella förpliktelser och rekommendationer samt forskningsdata. Förbättring av brottsoffers ställning är en betydande förvaltningsgränsöverskridande fråga som gäller rättstatsutvecklingen och därför är det motiverat att det strävas efter en brottsofferpolitik som sträcker sig över gränserna för justitiemi-

nisteriets förvaltningsområde. För att kunna främja och på ett mer långsiktigt sätt behandla brottsofferpolitiska frågor som kräver samarbete och en gemensam vision kommer justitieministeriet att under detta år bilda nätverksbaserat organ, där de viktigaste aktörerna inom området är företrädare. Också direktivet om miniminormer för brottsoffers rättigheter samt stöd till och skydd av brottsoffer (det s.k. brottsofferdirektivet), som håller på att beredas inom EU, kommer för sin del att styra det fortsatta arbetet.

Helsingfors den 4 maj 2012

Justitieminister Anna-Maja Henriksson